

ЧЕРЛІДЕНГ ЯК ВИД СПОРТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ОСОБЛИВОСТІ ТРЕНУВАЛЬНОЇ ТА ЗМАГАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СПОРТСМЕНІВ

Олена Крикун, Валентина Воронова

Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ, Україна

Анотація. У статті подано результати дослідження черліденгу як виду спортивної діяльності. Висвітлено проблему формування методологічних підходів стосовно відбору спортсменів до команд із черліденгу з урахуванням фактору сумісності. Узагальнено дані, представлені в сучасних наукових джерелах, які суттєво розширюють теоретико-методичні й практичні положення підготовки спортсменів у складно-координаційних видах спорту, у черліденгу зокрема. *Мета* статті – визначення черліденгу як виду спортивної діяльності, оцінювання особливостей тренувальної та змагальної діяльності спортсменів у цьому виді спорту, вимог до особистісних властивостей кваліфікованих спортсменів і їх впливу на змагальну діяльність в черліденгу. Для досягнення поставленої мети використано методи аналізу, синтезу, порівняння й систематизації даних науково-методичної літератури та мережі Інтернет. Застосування методу узагальнення сприяло визначенню висновків та обґрунтуванню актуальності модернізації підходів до спортивного відбору в черліденгу. *Результати.* Черліденг – це складно-координаційний вид спорту, який поєднує характерні риси художньої та спортивної гімнастики, акробатики й різних танцювальних напрямів (джаз, фанк, хіп-хоп тощо). Визначальною відмінністю черліденгу від інших складно-координаційних видів спорту є те, що в змаганнях команд водночас виступають від 16 до 24 спортсменів. *Висновки.* Удосконалення системи підготовки в черліденгу неможливе без науково організованого спортивного відбору, індивідуалізації психологічного супроводу з урахуванням особливостей цього виду спорту. Комплексний підхід у спортивному відборі в черліденгу як одному зі складно-координаційних видів спорту передбачає обов'язкове оцінювання не тільки фізичної, технічної, морфологічної готовності спортсмена, а й рівня психологічної підготовки.

Ключові слова: кваліфіковані спортсмени, тренери, черліденг.

Olena Krykun, Valentina Voronova

CHEERLEADING AS A TYPE OF SPORTS ACTIVITY: FEATURES OF THE TRAINING AND COMPETITIVE ACTIVITIES OF ATHLETES

Abstract. The results of the study of cheerleading as a type of sports activity are presented. The problem of forming methodological approaches to the selection of athletes for cheerleading teams, taking into account the compatibility factor, is highlighted. The data presented in modern scientific sources, which significantly expand the theoretical-methodical and practical provisions of training athletes in complex coordination sports, incl. cheerleading, are summarized. *The purpose* of the article was to define cheerleading as a type of sports activity, assess the specifics of training and competitive activities of athletes, and requirements for the personal qualities of qualified athletes and their impact on competitive cheerleading activities. To achieve the goal, the methods of analysis, synthesis, comparison, and systematization of data from scientific and methodological literature and the Internet were used. The application of the generalization method contributed to the formulation of conclusions and justification of the relevance of modernizing approaches to sports selection in cheerleading. *The results.* Cheerleading is a complex coordination sport that combines the characteristics of artistic and sports gymnastics, acrobatics, and various dance styles (jazz, funk, hip-hop and others). The defining difference between cheerleading and other complex coordination sports is that 16 to 24 athletes perform simultaneously in team competitions. *Conclusions.* Improvement of the training system in cheerleading is impossible without scientifically organized sports selection and individualized psychological support, given the specifics of sport. A comprehensive approach to sports selection in cheerleading, as one of the complex coordination sports, involves the mandatory assessment of an athlete's physical, technical, and morphological readiness, as well as the level of psychological training.

Keywords: qualified athletes, coaches, cheerleading.

Постановка проблеми. Всеукраїнська федерація черліденгу груп підтримки спортивних команд офіційно зареєстрована в нашій країні 24 листопада 2004 року [10] і входить до Міжнародного черліденгового союзу (ICU), який об'єднує 119 країн світу і Європейського черліденгового союзу (ECU), де представлено 38 країн Європи [39; 42]. З огляду на видатні досягнення спортсменів федерації на світовій і європейській аренах, 12 жовтня 2015 року Всеукраїнській федерації черліденгу груп підтримки спортивних команд надано статус Національної федерації та виключне право розвивати вид спорту «черліденг» в Україні [1; 10]. У 2021 році на Генеральній асамблеї Міжнародного олімпійського комітету в Токіо Міжнародний черліденговий союз отримав повне визнання і став членом Олімпійської родини [42].

З огляду на те що черліденг уже понад 40 років уважається не просто розвагою, що несе певне естетичне навантаження, а й визнаним на всіх континентах видом спорту, сьогодні він має реальні шанси ввійти до програми Олімпіад і вперше включений у програму Всесвітніх ігор у 2025 році в китайському Ченду [10; 20].

Специфіка технічної майстерності особливо пов'язана з двома напрямками черліденгу: чер і данс. Зокрема, змагальні вправи в напрямку чер містять значну кількість акробатичних елементів, що вимагає страхування спортсменів під час виконання складних частин програми. Усі рухи змагальної вправи (стрибки, акробатичні елементи, станти, піраміди, рухи чер-данс, перебудови, синхронні командні дії тощо) повинні виконуватися з належною технікою відповідно до вимог правил змагань. Змагальна вправа має демонструвати баланс елементів чер-данс, акробатичних елементів, стрибків, стантів і пірамід різної складності, а також містити чир- і чант-кричалки [10; 20].

У свою чергу, напрям данс поділяється на три номінації: фрістайл, джаз, хіп-хоп. Хоча змагальні вправи номінації фрістайл не включають

Крикун О., Воронова В. Черліденг як вид спортивної діяльності: особливості тренувальної та змагальної діяльності спортсменів. *Sport Science Spectrum*. 2024; 1: 23–29.
DOI: 10.32782/spectrum/2024-1-4

Krykun O., Voronova V. Cheerleading as a type of sports activity: features of the training and competitive activities of athletes. *Sport Science Spectrum*. 2024; 1: 23–29.
DOI: 10.32782/spectrum/2024-1-4

акробатичних елементів, стантів, пірамід і кричалок і базуються на черліденгових рухах, проте в цій номінації необхідна висока динаміка виконання композиції й відсутність помилок під час складних переходів від одного елемента до іншого, синхронність дій усіх членів команди. У цій номінації мають бути представлені рухи й музичні фрагменти різних танцювальних стилів (джаз, хіп-хоп, фанк, поп, реп, контемп тощо). Характерною особливістю номінації фрістайл є обов'язкове використання помпонів всіма членами команди протягом усієї композиції [39; 42].

Виконання змагальної вправи в номінації джаз включає стилізовані танцювальні рухи та комбінації, перебудови, групову роботу, ліп-стрибки та піруети. Як і в інших номінаціях, акцент робиться на бездоганну техніку, натягнутість, безпомилковий контроль рухів, положення тіла, стиль і переходи одного руху в інший без затримок і переривань, що вказує на єдність команди [39; 42].

Змагальні вправи номінації хіп-хоп ґрунтуються на так званій «вуличній хореографії» (street style) з акцентом на техніку виконання елементів, передбачають наявність певного стилю, задуму, креативності, узгоджений взаємозв'язок ізольованої роботи різних частин тіла з контролем рухів, ритму, музичної інтерпретації, де особлива увага приділяється комбінованим стрибкам та іншим трюкам [39; 42].

Тому планування підготовки спортсменів у черліденгу являє собою дуже складний і в теоретичному, і в практичному аспекті процес, у якому тренеру необхідно враховувати всі техніко-тактичні, морфологічні, естетичні й особистісні складники, що впливають на змагальний результат [4; 7; 8; 16; 17; 34; 44].

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Робота виконана відповідно до Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання та спорту України за темою 2.9 «Мобілізація особистісного ресурсу суб'єктів спортивної діяльності засобами психолого-педагогічного супроводу» (номер державної реєстрації № 0121U108308).

Метою статті є визначення особливостей черліденгу як виду

спортивної діяльності, оцінювання специфіки тренувальної та змагальної діяльності спортсменів у цьому виді спорту, вимог до особистісних властивостей кваліфікованих спортсменів як визначальних під час забезпечення змагальної діяльності в черліденгу.

Методи. Для досягнення поставленої мети використано методи аналізу, синтезу, порівняння й систематизації даних науково-методичної літератури й мережі Інтернет. Застосування методу узагальнення сприяло визначенню висновків та обґрунтуванню актуальності модернізації підходів до спортивного відбору в черліденгу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій у різних видах спорту свідчить, що в тих із них, які зараховують до складно-координаційні, оцінюється передусім складність і краса, досконалість виконуваних рухів. До цієї групи зараховують гімнастику художню та спортивну, спортивні танці, стрибки у воду, фігурне катання, спортивну аеробіку, акробатику й деякі інші. Вправи в більшості із цих видів спорту виконуються в досить високому темпі. За своїм характером усі рухи швидкі, точні, вимагають усебічної й складної координації в часі і просторі, але при цьому спортсмени повинні постійно також пам'ятати про артистичність і красу виконуваних рухів і вправ. Усі ці вимоги характерні для черліденгу.

Тому черліденг – це складно-координаційний вид спорту, який поєднує характерні елементи художньої та спортивної гімнастики, акробатики й різних танцювальних напрямів (джаз, фанк, хіп-хоп тощо). Він популярний як серед жінок, так і серед чоловіків, які виступають у змішаних командах у всіх номінаціях [3; 29; 36].

Визначальною відмінністю черліденгу від інших складно-координаційних видів спорту є те, що в змаганнях команд водночас виступають від 16 до 24 спортсменів [10; 20].

Черліденг частково використовує техніко-тактичні прийоми споріднених складно-координаційних видів спорту, які мають усталені тренувальні та змагальні наробки, а тому можуть слугувати для черліденгу певним науково-теоретичним підґрунтям. З огляду на вищезазначене, логічним є запозичення

принципів і методів спортивного тренування із суміжних складно-координаційних видів спорту в діяльність черлідерів [11].

Обґрунтованість такого запозичення може пояснюватися, наприклад, тим, що черліденг як складно-координаційний вид спорту характеризується спільнозв'язаною та спільносинергічною узгодженістю дій партнерів (як в акробатиці, художній гімнастиці тощо), хоча спортсмени тут повинні діяти як єдина команда, усе ж черліденг кардинально відрізняється від інших командних видів спорту [25]. Так, в ігрових видах спорту метою є активні дії проти суперника із застосуванням великої кількості варіантів і техніко-тактичних можливостей такої протидії з метою обіграти й перемогти [25]. Натомість діяльність черлідера підпорядковується вимогам ефекту присутності й не пов'язана з безпосередньою взаємодією із суперником, її успішність залежить переважно від якості технічного виконання рухів і дій, синхронністю й узгодженістю дій партнерів чи команди загалом, тому особливо важливого значення тут набуває психофізіологічна та психологічна сумісність спортсменів. Разом із тим на спортивному майданчику потрібно не тільки показати свої технічні вміння, а й продемонструвати відчуття ритму та загальної композиції, що дає змогу говорити про певні відмінності за своєю сутністю цього виду спорту.

Кожна змагальна вправа в черліденгу може включати використання фрагментів різних музичних жанрів (від класики до року й кантрі), які різняться за темпом і ритмом. Особливо високо оцінюють судді різницю темпової структури музичних фрагментів постановки: непомітність такої різниці виконання отримує найбільшу кількість балів [1; 3]. Тренер разом зі спортсменами створюють і виконують постановку спортивних вправ окремо до кожного виступу з урахуванням особливостей, притаманних різним напрямкам програми [1; 19; 20].

Аналіз наявної сьогодні науково-методичної літератури свідчить, що підготовка черлідера включає таке [3, с. 95; 24]:

– підвищення загальної працездатності шляхом покращення

загальної фізичної підготовки, яка складається з розвитку гнучкості, витривалості, сили, координації, швидкості;

– розвиток спеціальних фізичних якостей за допомогою силових, швидко-силових і координаційних вправ, розвиток гнучкості, танцювальних вправ, що входить до компетенції спеціальної фізичної підготовки;

– вивчення правильної постановки позицій рук і ніг у класичному танці й напрями застосування елементів екзерсису, що є складниками хореографічної підготовки;

– елементи акробатичної підготовки, а саме: переكاتи, перекиди, міст із положення лежачи і стоячи, стійка на руках, переворот боком, шпагати (напівшпагати), рівноваги, рондат, фляки, сальто, сальто прогнувшись із поворотами, акробатичні зв'язки й багато інших елементів, що використовуються в акробатиці та спортивній гімнастиці [3, с. 95].

Необхідність навантаження під час фізичної підготовки виконує функцію подразника, який збуджує пристосувальні зміни в організмі. Тому заняття фізичними вправами активізують діяльність усіх органів і систем, підвищують здатність організму до мобілізації, функціональних можливостей і більш економної м'язової діяльності; впливають на всі системи організму людини (у цьому випадку спортсмена) – кровообігу, респіраторну, опорно-руховий апарат (систему м'язів, кісток, суглобів, зв'язок і сухожилків), травну, нервову, ендокринну, імунну, лімфатичну, репродуктивну [1; 19]. На жаль, негативною особливістю такої активації є те, що кожна із систем організму реагує на фізичні навантаження по-різному й неодноразово – як позитивно, так і негативно, що значно ускладнює процес підготовки. Тренер, плануючи тренувальну програму для спортсмена-черлідера, повинен обов'язково враховувати, що його організм є злагодженим механізмом і порушення роботи однієї із систем може спричинити дисфункцію інших. Тому дуже важливо під час занять черліденгом враховувати рівень фізичного та психологічного стану й підготовленості того, хто тренується [1; 19].

Майже за півстолітню історію розвитку черліденг став самостій-

ним складно-координаційним видом спорту, для якого характерні висока складність, оригінальність і видовищність композицій [1; 14; 20]. Так командні композиції створюються на основі складності елементів, що виконує кожен член команди. У змаганнях дуетів і команд обов'язковими є рухові взаємодії та синхронна, злагоджена робота черлідерів на майданчику [1; 20]. Рухові взаємодії – це взаємозалежні дії спортсменів, метою яких є синхронна (виконання у швидкій послідовності по чергових і контрастних рухів) або узгоджена асинхронна (виконання під час взаємодій) діяльність [12, с. 257–265; 21; 22; 46]. При цьому композиційна програма в черліденгу повинна складатися з великого розмаїття можливих шиквань і зміни місця знаходження, роботи на різних рівнях, застосування ріплів, варіантів одночасного виконання як однакових, так і різноманітних рухів тощо [1; 20]. Тільки такі складні й водночас виконувані на високому рівні композиції на сучасному етапі розвитку черліденгу можуть забезпечити досягнення високих результатів на міжнародній арені [18; 19; 20; 34].

Хоча цей вид спорту, звичайно ж, розвивається відповідно до тенденцій і законів розвитку будь-якого виду спорту, проте має і свої особливості [1; 20]. Це, зокрема, зростання конкуренції в рамках правил змагань, що заохочує до більш складних та оригінальних композицій; інтенсифікація підготовки; необмежені можливості в пошуку нових елементів, технічних прийомів виконання вправ; поєднання загального й індивідуального підходів у плануванні та програмуванні процесу підготовки збірних команд; збільшення складності й підвищення ролі техніки вправ як базової основи змагальних програм і рухових взаємодій; пошук нових складних та оригінальних зв'язок і поєднань елементів; доведення технічної майстерності до рівня віртуозності. Наразі для черліденгу характерно підвищення ролі й збільшення частки спеціальної фізичної підготовки в навчально-тренувальному процесі. У цьому унікальному видовищному виді спорту постійно відбувається підвищення значущості образно-змістового взаємозв'язку, стилю і змісту композицій змагаль-

них вправ із музичним супроводом та атрибутами іміджу спортсменів; перевага нестандартного стилю виконання, збільшення різноманітності й підвищення складності елементів вправ [1; 19; 34].

Основним напрямом успішної реалізації підготовки черлідерів є вдосконалення процесу відбору обдарованих спортсменів, які мають високий рівень підготовленості й здатні працювати в одній команді. Однак на практиці педагогічні критерії оцінювання перспективності й відбору спортсменів не враховують пошуку нових показників відповідно до тенденцій розвитку цього виду спорту. Функціональні критерії відбору, реєстрація яких вимагає спеціальних умов та обладнання, практично не застосовуються. Варто зазначити, що оцінювання особистісно-психологічних якостей спортсменів проводиться дуже рідко й несистематично. У зв'язку з цим у черліденгу сьогодні майже відсутня комплексна система відбору спортсменів.

Спортивна діяльність висуває, як і в інших споріднених видах спорту, високі вимоги в черліденгу до спортсменів з урахуванням специфічних умов під впливом низки різноманітних факторів [13], до яких належать такі: перцептивна спрямованість (необхідність швидкого сприйняття ситуації, оцінки дій партнера по команді); психомоторна спрямованість – координація власних дій, швидке реагування, диференціація рухів за силою і швидкістю; інтелектуальна спрямованість – інтегративне оцінювання й аналіз ситуації, прийняття адекватних рішень в умовах дефіциту часу, прогнозування й передбачення змін; емоційна спрямованість – подолання стресу, стійкість до впливу негативних чинників тощо. Безумовно, науково обґрунтований спортивний відбір, психологічний супровід спортсменів з урахуванням особливостей черліденгу мають бути спрямовані на вдосконалення системи підготовки як спортсменів-початківців, так і кваліфікованих спортсменів у цьому виді спорту [5; 7; 8; 30]. На особливу увагу заслуговують розроблення й упровадження рекомендацій щодо формування стресостійкості й адаптивних копінг-стратегій у спортсменів [27; 32; 40].

Організація оцінювання окремих критеріїв підготовленості не дає змоги своєчасно здійснювати процес пошуку перспективних спортсменів та орієнтувати підготовку на підвищення ефективності діяльності в одній команді [13; 31]. Формування перспективного складу команд для участі в змаганнях передбачає використання критеріїв відбору з урахуванням різних видів сумісності, які повинні охоплювати всі сторони підготовленості спортсменів [23]. Саме сумісність як комплексне різнобічне утворення більшою мірою визначає спортивний результат і перспективність спортсменів у черліденгу. Не менш важливою проблемою є й те, що в літературних джерелах майже відсутні конкретні рекомендації щодо нормативів психологічних і психофізіологічних характеристик з урахуванням сумісності спортсменів [15; 33]. Черлідер, демонструючи індивідуальну техніку виконання, водночас має працювати відповідно до вимог рухового завдання, яке забезпечується спільними зусиллями колективно, разом із командою. Це вимагає від спортсменів уміння виконувати вправи в єдиному темпі й ритмі, синхронно, узгоджено, чітко. Від того, наскільки є сумісними дії всієї команди, залежить успіх у цьому виді спорту [1; 18; 19]. За таких вимог подібність не тільки рухових і функціональних даних, а й особистісних, психофізичних і психофізіологічних якостей, які необхідно враховувати під час комплектування команди для участі в змаганнях, набуває виняткового значення [9; 14; 15].

Моніторинг стану психофізіологічних функцій, контроль психологічного стану спортсменів у черліденгу дасть змогу тренерам у комплексі з оцінкою інших сторін підготовленості корегувати тренувальний процес, що сприятиме підвищенню спортивного результату на змаганнях [15; 27; 35; 41].

Психологічна підготовка черлідерів перед змаганнями, спрямована на формування властивостей особистості, які забезпечують успішність виступів за рахунок адаптації до конкретних умов загалом і специфічних екстремальних умов змагань зокрема, виступає як виховний і самовиховний процес постійного вдоскона-

лення [15]. Успішність таких процесів багато в чому визначається здатністю тренера-викладача повсякденно поєднувати завдання спортивної підготовки та загального виховання зрілої особистості [5; 6; 38; 45; 47].

Невід'ємна роль психологічних факторів щодо підвищення ефективності спортивної діяльності підкреслюється багатьма фахівцями з психології спорту [26; 28; 30; 37; 43]. Проте аналіз наявних наукових першоджерел показує, що, хоча дослідження особистісних проявів спортсменів у споріднених видах спорту сьогодні вже має певні наробки, у черліденгу вивчення особистості спортсмена практично тільки починається [35].

Таким чином, незважаючи на велике поле можливих досліджень, зацікавленість науковців у черліденгу як молодому й перспективному виду спорту, дуже мало досліджень зосереджено, зокрема, на психологічному статусі черлідерів як особистостей і як спортсменів. Натомість спортсмени в черліденгу потребують посилення методів підтримки, які використовують усі традиційні спортсмени (таких як розумова й психологічна підготовка, оптимальна самооцінка, адаптивні стратегії подолання в змагальних ситуаціях тощо).

Висновки. Черліденг – це складно-координаційний вид спорту, який поєднує характерні риси художньої та спортивної гімнастики, акробатики й різних танцювальних напрямів (джаз, фанк, хіп-хоп та інші), проте визначальною відмінністю черліденгу від інших складно-координаційних видів спорту є те, що в змаганнях команд водночас виступають від 16 до 24 спортсменів. Удосконалення системи підготовки в черліденгу неможливе без науково організованого спортивного відбору, індивідуалізації психологічного супроводу з урахуванням особливостей цього виду спорту. Комплексний підхід у спортивному відборі в черліденгу як одному зі складно-координаційних видів спорту передбачає обов'язкове оцінювання не тільки фізичної, технічної, морфологічної готовності спортсмена, а й рівня психологічної підготовки, наявності необхідних психофізіологічних індивідуально-типологічних рис особистості.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження будуть присвячені визначенню особистісного профілю кваліфікованих спортсменів у черліденгу з метою розроблення практичних рекомендацій щодо психологічної підготовки для спортсменів, тренерів, спортивних психологів.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність будь-якого конфлікту інтересів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Черліденг : навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл / Г.С. Андрієнко й інші. Київ, 2017. 71 с.
2. Андрієнко Г., Блажко Н. Структура та зміст змагальної діяльності в черліденгу на прикладі дисципліни перформанс чер фри-стайл. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2022. № 1. С. 3–8.
3. Арканова А.А., Синиця С.В. Педагогічна доцільність експериментальної програми підготовки черлідерів-кадетів. *Проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання, спорту і здоров'я людини* : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф., Полтава, 23–24 квіт. 2020 р. Полтава : Сімон, 2020. С. 94–97.
4. Блажко Н., Андрієнко Г., Шинкарук О. Моделювання підготовленості спортсменок високої кваліфікації в дисципліні чер-перформенс джаз команда. *Інноваційні та інформаційні технології у фізичній культурі, спорті, фізичній терапії та ерготерапії* : матеріали Всеукр. електр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, Київ, 9 квіт. 2021 р. Київ : НУФВСУ, 2021. С. 9–10.
5. Воронова В.І. Прикладні аспекти психологічного забезпечення в спортивній діяльності. *Теоретико-методичні основи управління процесом підготовки спортсменів різної кваліфікації* : колективна монографія / за заг. ред. В.М. Костюкевича. Вінниця : ТОВ «Планер», 2018. С. 86–101.
6. Воронова В.І. Психологія спорту : навчальний посібник. Київ : Олімпійська література, 2019. 298 с.
7. Воронова В., Крикун О. Проблеми психологічної підготовки спортсмена в черліденгу. *Актуальні проблеми психолого-педагогічного супроводу та розвитку суб'єктів спортивної діяльності* : матеріали II Всеукр. наук. конф., Київ, 22 жовт. 2019 р. Київ : НУФВСУ, 2019. С. 14–15.
8. Воронова В., Крикун О. Актуальні напрями психологічного забезпечення в спорті. *Актуальні проблеми психолого-педагогічного супроводу та розвитку суб'єктів спортивної діяльності* : матеріали III Всеукр. наук. конф., Київ, 23 жовт. 2020 р. Київ : НУФВСУ, 2020. С. 10–11.
9. Воронова В., Максимов С. Теоретичне підґрунтя дослідження сумісності та спрацьованості партнерів в спортивній акробатиці. *Актуальні проблеми психолого-педагогічного супроводу та розвитку суб'єктів спортивної діяльності* : матеріали IV Всеукр. наук. електрон. конф., Київ, 29 жовт. 2021 р. Київ : НУФВСУ, 2021. С. 17–18.
10. Всеукраїнська федерація черліденгу. URL: <https://www.cheerleading.com.ua/>.
11. Герман О.В., Іванов І.В. Дослідження змісту побудови змагальної програми у черліденгу, номінація «данс» на основі аналізу провідних команд світу. *Збірник наукових праць Харківської державної академії фізичної культури*. Харків : ХДАФК, 2018. № 5. С. 28.

12. Карпенко Л.А. Художественная гимнастика: многолетняя подготовка гимнасток разного возраста и ее этапы. М.: ВФХГ, 2003. 382 с.

13. Кожанова О.С., Нестерова Т.В. Відбір спортсменок у команди з групових вправ художньої гимнастики: монографія. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2018. 152 с.

14. Крикун О.А. Психологічна характеристика особистості кваліфікованих спортсменок як критерій відбору в черліденгу: кваліфікаційна робота на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістра: 017 «Фізична культура і спорт», освітньою програмою «Спорт». Київ: НУФВСУ, 2020. 94 с.

15. Крикун О., Воронова В. Психологічна характеристика особистості спортсменок в черліденгу. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*: збірник наукових праць. Вінниця, 2021. № 11 (30). С. 133–147. DOI: 10.31652/2071-5285-2021-11(30)-133-147.

16. Крикун О., Воронова В., Федорчук С. Діагностика рівня емпатії у тренерів з черліденгу. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2022. № 4. С. 85–88. DOI: <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2022.4.85-88>.

17. Крикун О.А., Воронова В.І., Федорчук С.В. Емоційне вигорання у кваліфікованих спортсменок і тренерів у черліденгу. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2023. № 1. С. 39–43. DOI: <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2023.1.39-43>.

18. Крикун Ю.Ю. Особенности развития черлидинга как вида спорта в Украине. *Фізичне виховання різних верств населення*. 2007. № 7. С. 39–41.

19. Крикун Ю.Ю. Характеристики змагальної діяльності спортсменів черліденгу. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. Харків: ХДАФК, 2009. № 2. С. 30–35.

20. Крикун Ю., Андрієнко Г. Черліденг. Правила змагань. Київ, 2016. 80 с.

21. Кузьмина Н.В. Способности, одаренность, талант учителя. Л.: Знание, 1985. 32 с.

22. Нестерова Т.В. Техника двигательных взаимодействий в групповых упражнениях художественной гимнастики. *Наука в олимпийском спорте*. Київ: Олимпийская литература, 2000. № 2. С. 31–39.

23. Нестерова Т.В., Кожанова О.С. Фактори індивідуально-психологічної та психофізіологічної сумісності спортсменок при відборі в команди з групових вправ з художньої гимнастики. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблем фізичного виховання та спорту*: збірник наукових праць. Харків, 2010. № 1. С. 87–90.

24. Синица С.В., Шестерова Л.Є. Оздоровча аеробіка. *Спортивно-педагогічне вдосконалення*: навчальний посібник. Полтава, 2011. 244 с.

25. Психолого-педагогическое сопровождение спортивной деятельности в контексте самореализации личности: монография / Л.Г. Уляева и другие; под общ. ред. Л.Г. Уляевой. М.: Издатель Мархотин П.Ю., 2014. 236 с.

26. Психофизиологическое состояние спортсменок с разным уровнем личностной и ситуативной тревожности в сложнокоординационных видах спорта / С.В. Федорчук и другие. *Спортивная медицина и физическая реабилитация*. 2017. № 1. С. 217–162. URL: <http://reposit. uni-sport.edu.ua/handle/787878787/1152>.

27. Психофізіологічні складові стресостійкості і стресовразливості людини в умовах спортивної діяльності / С.В. Федорчук та інші. *Науково-методологічні дослідження у фізичній культурі і спорті, фізичній терапії, ерготерапії, туризмі*: колективна монографія. Київ, 2021. Т. 2. С. 117–162. URL: <https://reposit. uni-sport.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/3613/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F%20%D0%A4%D0%B5%D0%B4%D0%BE%D1%80%D1%87%D1%83%D0%BA.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

28. Локус контролю як особистісний ресурс подолання стресу кваліфікованих спортсменок / С. Федорчук та інші. *Спортивна медицина, фізична терапія та ерготерапія*. 2023. № 1. С. 28–34. DOI: <https://doi.org/10.32652/srmed.2023.1.28-34>.

29. Шешеня А.В. Черліденг як засіб фізичного виховання в сучасній школі. *Проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання спорту і здоров'я людини*: матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, Полтава, 21–22 квіт. 2022 р. Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2022. С. 351–354.

30. Шинкарук О.А. Ієрархічна структура відбору та орієнтації з позиції системного підходу. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2006. № 1. С. 62–66.

31. Шинкарук О., Сиваш І. Технологія відбору та орієнтації гімнасток у групових вправах художньої гімнастики. *Молода спортивна наука України*. 2013. Т. 1. С. 295–301.

32. Шинкарук О., Лисенко О., Федорчук С. Стрес та його вплив на змагальну та тренувальну діяльність спортсменів. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*: збірник наукових праць. Вінниця: ТОВ «Планер», 2017. Вип. 3 (22). С. 469–476. URL: <http://93.183.203.244:8080/xmlui/handle/123456789/646>.

33. Шинкарук О., Топол А. Психофізіологічні особливості гімнасток, які спеціалізуються в групових вправах художньої гімнастики. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2017. № 4. С. 97–101. DOI: <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2017.4.97-101>.

34. Шинкарук О., Блашко Н., Андрієнко Г. Види підготовки спортсменок у черліденгу. *Молодь та олімпійський рух*: збірник тез доп. XIV Міжнар. конф. молодих вчених, Київ, 19 трав. 2021 р. Київ: НУФВСУ, 2021. С. 157–158.

35. Шинкарук О.А., Андрієнко Г.С., Федорчук С.В. Психологічний та психофізіологічний моніторинг стану кваліфікованих спортсменок у черліденгу в дисципліні чер-данс фрістайл під час підготовки до головних змагань. *Спортивна медицина і фізична реабілітація*. 2022. № 1. С. 49–59. DOI: <https://doi.org/10.32652/srmed.2022.1.49-59>.

36. Шиян О. Історичні аспекти становлення та розвитку черліденгу у світі та Україні. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2013. № 2. С. 196–199.

37. Яковлев Б., Воронова В. Індивідуально-психологічні якості, які лімітують функціональну організацію психомоторики кваліфікованих спортсменів. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*: збірник наукових праць. Вінниця, 2014. № 18 (1). С. 513–519.

38. Behm D.G., Carter T.B. Empathetic Factors and Influences on Physical Performance: A Topical Review. *Frontiers in Psychology*. 2021. Vol. 12. Art. 686262. DOI: 10.3389/fpsyg.2021.686262.

39. European Cheer Union – ECU. URL: <https://www.cheerunion.eu/>.

40. Fedorchuk S., Lysenko O. Influence of neurodynamic properties on the choice of coping strategies in qualified athletes. *Slobozhanskyi herald of Science and Sport*. 2018. № 3 (65). С. 8–11.

41. Assessment of the risk of injury to athletes in connection with psychophysiological indicators (skiing) / S. Fedorchuk et al. *Sport Science and Human Health*. 2020. № 2 (4). P. 141–153.

42. International Cheer Union – ECU. URL: <https://cheerunion.org/>.

43. Janelle C.M., Fawver B.J., Beatty G.F. Emotion and sport performance. *Handbook of sport psychology*. 2020. P. 254–298. URL: <https://doi.org/10.1002/9781119568124.ch13>.

44. Krykun O., Voronova V., Fedorchuk S. The role of empathy in the coach-athlete relationship in cheerleading. *European Psychiatry (Abstracts of the 31th European Congress of Psychiatry)*. 2023. Vol. 66 (S1). EPV0858: S1085.

45. Lada S.S. Emotionally supportive interaction between an athlete and a coach as a factor in the success of sports activities. *Modern Science. XXI century: scientific, cultural, IT context*. 2021. С. 140–146.

46. Rutkauskaitė R., Skarbalius A. Interaction of training and performance of 13-14-year-old athletes in rhythmic gymnastics. *Ugdymas. Kūno kultūra. Sportas*. 2011. № 3. С. 29–36.

47. Psychological Components of a Football Coach Personality / V. Voronova et al. *SportMont*. 2021. № 19 (S2). С. 137–141. DOI: 10.26773/smj.210923.

REFERENCES

1. Andriienko, H.S., Krykun, Yu.Yu., Synytsia, S.V., Synytsia, T.O. & Tymoshevska, L.Ye. (2017). *Cherlidenh: navchalna prohrama dlia dytiachyo-yunatskykh sportyvnykh shkil [Cherlideng: curriculum for children's and youth sports schools]*. Kyiv [in Ukrainian].

2. Andriienko, H. & Blazhko, N. (2022). Struktura ta zmist zmahalnoi diialnosti v cherlidenu na prykladni dystypliny performerov cher frystail [The structure and content of competitive cheerleading activity on the example of the discipline performance cheer freestyle]. *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu – Theory and methodology of physical education and sports, 1, 3–8* [in Ukrainian].

3. Arkanova, A.A. & Synytsia, S.V. (2020). Pedahohichna dotsilnist eksperymentalnoi prohramy pidhotovky cherlideriv-kadetiv []. Proceedings from *Problemy ta perspektivy rozvytku fizychnoho vykhovannia, sportu i zdorovia liudyny u materialy V vseukr. nauk.-prakt. conf. – Problems and prospects of the development of physical education, sports and human health: materials V vseukr. science and practice conference*. (pp. 94–97) Poltava: Simon [in Ukrainian].

4. Blazhko, N., Andriienko, H. & Shynkaruk, O. (2021). Modeliuvannia pidhotovlenosti sportsmenok vysokoi kvalifikatsii u dystyplini cher-performens dzhaz komanda [Modeling the preparedness of highly qualified female athletes in the discipline of cheer-performance jazz team]. Proceedings from *Innovatsiini ta informatsiini tekhnologii u fizychnii kulturi, sporti, fizychnii terapii ta erhoterapii: materialy vseukr. elektr. nauk.-prakt. conf. z mizhnar. uchastiu – Innovative and information technologies in physical culture, sports, physical therapy and occupational therapy: materials of All-Ukrainian. electric science and practice conf. from international participation* (pp. 9–10). Kyiv: NUFVUSU [in Ukrainian].

5. Voronova, V.I. (2018). *Prykladni aspekty psykholohichnoho zabezpechennia v sportyvni diialnosti. Teoretyko-metodychni osnovy upravlinnia protsesom pidhotovky sportsmeniv riznoi kvalifikatsii: kolektyvna monohrafiia [Applied aspects of psychological support in sports activities. Theoretical and methodological foundations of management of the process of training athletes of various qualifications: collective monograph]*. V.M. Kostiukevych (Ed.). Vinnytsia: TOV «Planer» [in Ukrainian].

6. Voronova, V.I. (2019). *Psykholohiia sportu: navch. Posibnyk [Psychology of sports: teaching. manual]*. Kyiv: Olimpiiska literature [in Ukrainian].

7. Voronova, V. & Krykun, O. (2019). Problemy psichologichnoi pidgotovky sportsmena v cherlidenhu [Problems of psychological training of an athlete in cheerleading]. *Aktualni problemy psichologichno-pedahohichnoho suprovodu ta rozvytku subiektiv sportyvnoi diialnosti : materialy II Vseukr. nauk. konf. – Actual problems of psychological-pedagogical support and development of subjects of sports activities: materials of II Vseukr. of science conference* (pp. 14–15). Kyiv: NUFVSU [in Ukrainian].
8. Voronova, V. & Krykun, O. (2020). Aktualni napriamy psichologichnoho zabezpechenia v sporti [Current directions of psychological support in sports]. *Aktualni problemy psichologichno-pedahohichnoho suprovodu ta rozvytku subiektiv sportyvnoi diialnosti : materialy III Vseukr. nauk. konf. – Current problems of psychological-pedagogical support and development of sports subjects: materials of the III All-Ukr. of science conference*. (pp. 10–11). Kyiv: NUFVSU [in Ukrainian].
9. Voronova, V. & Maksymov, S. (2021). Teoretichesne pidgruntia doslidzhennia sumisnosti ta spratsovanosti partneriv v sportyvni akrobatytsi [Theoretical basis of the study of compatibility and effectiveness of partners in sports acrobatics]. *Aktualni problemy psichologichno-pedahohichnoho suprovodu ta rozvytku subiektiv sportyvnoi diialnosti: materialy IV Vseukr. nauk. elektron. konf. – Actual problems of psychological-pedagogical support and development of subjects of sports activities: materials of IV Vseukr. of science electron. conference*. (pp. 17–18). Kyiv: NUFVSU [in Ukrainian].
10. Vseukrainska federatsiia cherlidenhu [All-Ukrainian Federation of Cheerleading]. Retrieved from <https://www.cheerleading.com.ua/> [in Ukrainian].
11. Herman, O.V. & Ivanov, I.V. (2018). Doslidzhennia zmistu pobudovy zmahalnoi prohramy u cherlidenhu, nominatsiia «dans» na osnovi analizu providnykh komand svitu [Study of the content of building a competitive program in cheerleading, nomination «dance» based on the analysis of the world's leading teams]. *Zbirnyk naukovykh prats Kharkivskoi derzhavnoi akademii fizychnoi kultury – Collection of scientific works of the Kharkiv State Academy of Physical Culture*. (Vols. 5). (p. 28). Kharkiv: KhDAFK [in Ukrainian].
12. Karpenko, L.A. (2003). *Hudozhestvennaya gimnastika: mnogoletnyaya podgotovka gimnastok raznogo vozrasta i ee etapy [Rhythmic gymnastics: long-term training of gymnasts of different ages and its stages]*. M.: VFHG [in Russian].
13. Kozhanova, O.S. & Nesterova, T.V. (2018). *Vidbir sportsmenok u komandy z hrupovykh vprav khudozhnoi himnastyky: monohrafiia [Selection of female athletes for group exercises in rhythmic gymnastics: monograph]*. Kyiv: Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka [in Ukrainian].
14. Krykun, O.A. (2020). *Psichologichna kharakterystyka osobystosti kvalifikovanykh sportsmenok yak kryterii vidboru v cherlidenhu: kvalifikatsiina robota na zdobuttia osvithno-kvalifikatsiinoho rivnia mahistra: spets. 017 «Fizychna kultura i sport», osvithnoi prohramoiu «Sport» [Psychological characteristics of the personality of qualified sportswomen as a selection criterion in cheerleading: qualification work for obtaining the educational and qualification level of a master's degree: spec. 017 «Physical culture and sport», educational program «Sport»]*. Kyiv: NUFVSU [in Ukrainian].
15. Krykun, O. & Voronova, V. (2021). Psichologichna kharakterystyka osobystosti sportsmenok v cherlidenhu [Psychological characteristics of the personality of female athletes in cheerleading]. *Fizychna kultura, sport ta zdorov'ia natsii : zb. nauk. prats. – Physical culture, sport and health of the nation: coll. of science works*, 11 (30), 133–147. DOI: 10.31652/2071-5285-2021-11(30)-133-147 [in Ukrainian].
16. Krykun, O., Voronova, V. & Fedorchuk, S. (2022). Diahnostyka rivnia empatii u treneriv z cherlidenhu [Diagnostics of the level of empathy in cheerleading coaches]. *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu – Theory and methodology of physical education and sports*, 4, 85–88. DOI: <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2022.4.85-88> [in Ukrainian].
17. Krykun, O.A., Voronova, V.I. & Fedorchuk, S.V. (2023). Emotsiine vyhorannia u kvalifikovanykh sportsmenok i treneriv u cherlidenhu [Emotional burnout in qualified athletes and coaches in cheerleading]. *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu – Theory and methodology of physical education and sports*, 1, 39–43. DOI: <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2023.1.39-43> [in Ukrainian].
18. Krykun, Yu.Yu. (2007). Fizichne vihovannia riznih verstv naselennia [Peculiarities of the development of cheerleading as a sport in Ukraine]. *Fizychno vykhovannia riznykh verstv naselennia – Physical education of different strata of the population*, 7, 39–41 [in Russian].
19. Krykun, Yu.Yu. (2009). Kharakterystyky zmahalnoi diialnosti sportsmenok cherlidenhu [Characteristics of competitive activity of cheerleading athletes]. *Slobozhanskyi nauko-sportyvnyi visnyk – Slobozhan scientific and sports bulletin*, 2, 30–35. [in Ukrainian].
20. Krykun, Yu. & Andriienko, H. (2016). *Cherlidenh. Pravyla zmahania [Cherlideng. Competition rules]*. Kyiv [in Ukrainian].
21. Kuzmina, N. V. (1985). *Sposobnosti, odarennost, talant uchitelya [Abilities, giftedness, talent of a teacher]*. L.: Znanie [in Russian].
22. Nesterova, T.V. (2000). Tehnika dvigatelnykh vzaimodejstvij v gruppovykh uprazhneniyakh hudozhestvennoj gimnastiki [Technique of motor interactions in group exercises of rhythmic gymnastics]. *Nauka v olimpijskom sporte – Science in Olympic sports*, 2, 31–39 [in Russian].
23. Nesterova, T.V. & Kozhanova, O.S. *Fakty indyvidualno-psichologichnoi ta psichofiziologichnoi sumisnosti sportsmenok pry vidbori v komandy z hrupovykh vprav z khudozhnoi himnastyky [Factors of individual psychological and psycho-physiological compatibility of sportswomen during selection for teams for group exercises in rhythmic gymnastics]. Pedahohika, psichohohiia ta medyko-biologichni problemy fizychnoho vykhovannia ta sportu: zb. nauk. prats – Pedagogy, psychology and medico-biological problems of physical education and sports: coll. of science works*, 1, 87–90 [in Ukrainian].
24. Snyntsia, S.V. & Shesterova, L.Ye. (2011). *Ozдорovcha aerobika. Sportyvno-pedahohichne vdoskonalennia: navch. posib. [Health aerobics. Sports and pedagogical improvement: teaching. manual]* Poltava [in Ukrainian].
25. Ulyayeva, L.G., Melnik, E.V., Voskresenskaya, E.V. et al. (2014). *Psihologo-pedagogicheskoe soprovozhdenie sportyvnoj deyatel'nosti v kontekste samorealizatsii lichnosti: monografiya [Psychological and pedagogical support of sports activities in the context of personal self-realization: monograph under the general direction]*. L.G. Ulyayeva (Ed.). M.: Izdatel Marhotin P.Yu. [in Russian].
26. Fedorchuk, S.V., Tukaev, S.V., Lysenko, E.N., Shynkaruk, O.A. & Voronova, V.I. (2017). Psichofiziologicheskoe sostoyanie sportsmenov s raznym urovnem lichnostnoj i situativnoj trevozhnosti v slozhnokordinatsionnykh vidakh sporta [Psychophysiological state of athletes with different levels of personal and situational anxiety in complex coordination sports]. *Sportivna medicina i fizichna reabilitatsiya – Sports medicine and physical rehabilitation*, 1, 26–32. Retrieved from <http://reposit.uni-sport.edu.ua/handle/7878787/1152> [in Ukrainian].
27. Fedorchuk, S.V., Lysenko, O.M., Ivaskevych, D.D., Kolosova, O.V. & Khaliavka, T.O. (2021). *Psichofiziologichni skladovi stresostykosti i stresovrazlyvosti liudyny v umovakh sportyvnoi diialnosti. Naukovo-metodolohichni doslidzhennia u fizychnii kulturi i sporti, fizychnii terapii, erhoterapii, turyzmi : kolektivna monohrafiia [Psychophysiological components of stress resistance and stress vulnerability of a person in conditions of sports activity. Scientific and methodological research in physical culture and sports, physical therapy, occupational therapy, tourism: a collective monograph]*. (Vol. 2). Kyiv. Retrieved from <https://reposit.uni-sport.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/7878787/3613/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F%20%D0%A4%D0%B5%D0%B4%D0%BE%D1%80%D1%87%D1%83%D0%BA.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [in Ukrainian].
28. Fedorchuk, S., Petrovska, T., Arnautova, L., Hanaha, O. & Khmelnytska, I. (2023). Lokus kontroliu yak osobystisnyi resurs podolannia stresu kvalifikovanykh sportsmenok [Locus of control as a personal resource for overcoming stress of qualified sportswomen]. *Sportyvna medytsyna, fizychna terapiia ta erhoterapiia – Sports medicine, physical therapy and occupational therapy*, 1, 28–34. DOI: <https://doi.org/10.32652/spmed.2023.1.28-34> [in Ukrainian].
29. Sheshenia, A.V. (2022). Cherlidenh yak zasib fizychnoho vykhovannia v suchasni shkoli [Cherlideng as a means of physical education in a modern school]. Proceedings from *Problemy ta perspektyvy rozvytku fizychnoho vykhovannia sportu i zdorovia liudyny : materialy VI Vseukr. nauk.-prakt. konf. z mizhnar. Uchastiu – Problems and prospects of the development of physical education in sports and human health: materials of the VI All-Ukrainian Congress. science and practice conf. from international with participation*. (pp. 351–354). Poltava: PNPV imeni V.H. Korolenka [in Ukrainian].
30. Shynkaruk, O.A. (2006). Ierarkhichna struktura vidboru ta oriantatsii z pozytsii systemnoho pidkhodu [Hierarchical structure of selection and orientation from the standpoint of the system approach]. *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu – Theory and methodology of physical education and sports*, 1, 62–66 [in Ukrainian].
31. Shynkaruk, O. & Syvash, I. (2013). Tekhnolohiia vidboru ta oriantatsii himnastok u hrupovykh vpravakh khudozhnoi himnastyky [Technology of selection and orientation of gymnasts in group exercises of artistic gymnastics]. *Moloda sportyvna nauka – Young sports science of Ukraine*, 1, 295–301 [in Ukrainian].
32. Shynkaruk, O., Lysenko, O. & Fedorchuk, S. (2017). Stres ta yoho vplyv na zmahalnu ta trenuvalnu diialnist sportsmeniv [Stress and its influence on competitive and training activities of athletes]. *Fizychna kultura, sport ta zdorov'ia natsii: zb. nauk. prats – Physical culture, sport and health of the nation: coll. of science works*, 3 (22), 469–476. Retrieved from <http://93.183.203.244:8080/xmlui/handle/123456789/646> [in Ukrainian].
33. Shynkaruk, O. & Topol, A. (2017). Psichofiziologichni osoblyvosti himnastok, yakii spetsializuiutsia v hrupovykh vpravakh khudozhnoi himnastyky [Psychophysiological features of female gymnasts who specialize in group exercises of artistic gymnastics]. *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu – Theory and methodology of physical education and sports*,

4, 97–101. DOI: <https://doi.org/10.32652/tm-fvs.2017.4.97-101> [in Ukrainian].

34. Shynkaruk, O., Blazhko, N. & Andriienko, H. (2021). Vydy pidhotovky sportsmenok u cherlidenhu [Types of training of female athletes in cheerleading]. Proceedings from *Molod ta olimpiysky rukh : zb. tez dop. XIV Mizhnar. konf. molodykh vchenykh – Youth and the Olympic movement: coll. theses add. XIV International conf. of young scientists*. (pp. 157–158). Kyiv: NUFVSU [in Ukrainian].

35. Shynkaruk, O.A., Andriienko, H.S. & Fedorchuk, S.V. (2022). Psykholohichni ta psykholohichni monitorynh stanu kvalifikovanykh sportsmenok u cherlidenhu v dystsyplini cherdans frystail pid chas pidhotovky do holovnykh zmahan [Psychological and psychophysiological monitoring of the condition of qualified cheerleading athletes in the cheer dance freestyle discipline during preparation for the main competitions]. *Sportyvna medytsyna i fizychna reabilitatsiia – Sports medicine and physical rehabilitation*, 1, 49–59. DOI: <https://doi.org/10.32652/spmed.2022.1.49-59> [in Ukrainian].

36. Shyian, O. (2013). Istorychni aspekty stanovlennia ta rozvytku cherlidenhu u sviti ta Ukraini [Historical aspects of the formation and development of cheerleading in the world and Ukraine]. *Sportyvnyi visnyk Prydniprovia – Sports Bulletin of the Dnieper Region*, 2, 196–199 [in Ukrainian].

37. Yakovliev, B. & Voronova, V. (2014). Indyvidualno-psykholohichni yakosti, yaki limituiut funktsionalnu orhanizatsiiu psykhomotoryky kvalifikovanykh sportsmeniv [Individual psychological qualities that limit the functional organization of psychomotor skills of qualified athletes]. *Fizychna kultura, sport ta zdorovia natsii: zb. nauk. prats – Physical culture, sport and health of the nation: coll. of science works*, 18 (1), 513–519 [in Ukrainian].

38. Behm, D.G. & Carter, T.B. (2021). Empathetic Factors and Influences on Physical Performance: A Topical Review. *Frontiers in Psychology*, 12, Art. 686262. DOI: 10.3389/fpsyg.2021.686262.

39. European Cheer Union – ECU. Retrieved from <https://www.cheerunion.eu/>.

40. Fedorchuk, S. & Lysenko, O. (2018). Influence of neurodynamic properties on the choice of coping strategies in qualified athletes. *Slobozhanskyi herald of Science and Sport*, 3 (65), 8–11.

41. Fedorchuk, S., Lysenko, O., Kolosova, O., Khomyk, I., Ivaskevych, D. & Tukaiev, S. (2020). Assessment of the risk of injury to athletes in connection with psychophysiological indicators (skiing). *Sport Science and Human Health*, 2 (4), 141–153.

42. International Cheer Union – ECU. Retrieved from <https://cheerunion.org/>.

43. Janelle, C. M., Fawver, B. J. & Beatty, G. F. (2020). Emotion and sport performance. *Handbook of sport psychology*, 254–298. DOI: <https://doi.org/10.1002/9781119568124.ch13>.

44. Krykun, O., Voronova, V. & Fedorchuk, S. (2023). The role of empathy in the coach-athlete

relationship in cheerleading. *European Psychiatry (Abstracts of the 31th European Congress of Psychiatry)*, 66 (S1), EPV0858: S1085.

45. Lada, S.S. (2021). Emotionally supportive interaction between an athlete and a coach as a factor in the success of sports activities. *In Modern Science. XXI century: scientific, cultural, IT context*, 140–146.

46. Rutkauskaitė, R. & Skarbalius, A. (2011). Interaction of training and performance of 13-14-year-old athletes in rhythmic gymnastics. *Ugdymas. Kūno kultūra. Sportas*, 3, 29–36.

47. Voronova, V., Khmelniiska, I., Kostyukovich, V. & Petrovska, T. (2021). Psychological Components of a Football Coach Personality. *SportMont*, 19 (S2), 137–141. DOI: 10.26773/smj.210923.

Надійшла 29.01.2024

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Крикун Олена Андріївна <https://orcid.org/0000-0002-5285-5110>,
elen.krykun@gmail.com

Воронова Валентина Іванівна <https://orcid.org/0000-0002-5072-4184>,
professor.voronova@gmail.com

Національний університет фізичного виховання і спорту України,
вул. Фізкультури, 1, м. Київ, 03150, Україна

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Krykun Olena <https://orcid.org/0000-0002-5285-5110>, elen.krykun@gmail.com

Voronova Valentyna <https://orcid.org/0000-0002-5072-4184>,
professor.voronova@gmail.com

National University of Ukraine on Physical Education and Sport,
Fizkul'tury str., 1, Kyiv, 03150, Ukraine